

**BOSHLANG'ICH SINFLARDA O'QISH DARSLARINING
SAMARADORLIGINI OSHIRISH**

Ne'matjonova Muyassar Maqsudbek qizi

Xorazm viloyati Xonqa tumani 43-sonli o'rta ta'lim maktabi

Boshlang'ich sinf o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshlang'ich sinflardagi o'qish darsi jarayonlarini yanada boyitish maqsadida foydalaniladigan yangi metodlar va ularning ahamiyati aks ettirilgan.

Kalit so'zlar: metod, interfaol, tadbiiq etish, ta'lim va tarbiya, jamiyat ehtiyoji, dars tashkil etish

Kirish: Ilm – inson uchun Ollloh tomonidan berilgan eng oliy ne'mat. Barcha jonzodlardan inson aql-zakovati bilan ajralib turadi. “Yoshlikda olingan bilim —toshga o'yilgan naqsh kabidir”, - deya Imom al-Buxoriy bejizga ta'kidlamagan bo'lsa kerak. Chindan ham, inson hayotining aynan yoshlik davrida o'rganilgan har qanday bilim, ko'nikmalar, u ulg'aygach erishgan barcha yutuqlarining kaliti bo'lib xizmat qiladi. Yoshlik – kishi umrining bahor davri, unda hayotning bo'lg'usi yillari uchun urug' ekiladi. Ilm esa insonning hayot yo'lida yo'ldi yulduz singari mayoq vazifasini o'taydi. Kelajak avlodga ta'lim berishda boshlang'ich ta'lim o'qituvchilariga juda mas'uliyat yuklanadi. Bolalarni erkin fikrlovchi, yangilikka intiluvchi va barkamol inson qilib tarbiyalash boshlang'ich sinflardan olib boriladi, bu jarayon muhim vazifalardan biridir.[1]

Bugungi kun talabi asosida darslarni zamonaviy usulda, yangi metodlar asosida o'tish o'qituvchini ijodkor bo'lishga mavzuni tez va oson o'quvchilar ongiga yetib borishiga sababchi bo'ladi. Har bir darsni o'ziga xos usul asosida o'tish, o'quvchining fanga bo'lgan qiziqishini oshirish, uning qalbida ilmga muhabbat uyg'otish o'qituvchining mahoratiga bog'liq. Muallimning mahoratini oshirishga xizmat qiluvchi vositalardan biri zamonaviy pedagogik texnologiyalardir. Zamonaviy pedagogik texnologiya – hozirgi zamon didaktikasi va pedagogikasi taraqqiyotining mahsuli. Har bir zamonaviy pedagog mavjud pedagogik texnologiyalarni o'z darslarida qo'llasa, albatta ijobiy natijaga erishadi. Bugungi kun o'qituvchisining maqsadi barkamol yoshlarni tarbiyalash, ularga puxta ta'lim - tarbiya berish, zarur axborotlar bilan ta'minlash, mustaqil fikrlashga o'rgatish, bilim va hayotiy ko'nikmalar hosil qilish, ular qalbida vatanparvarlik, xalqparvarlik tuyg'ularini qaror toptirishdan iborat. Bu ezgu maqsadlarni ilg'or pedagogik va

innovatsion texnologiyalar asosida o'tilgan mashg'ulotlarda amalga oshirish mumkin.

Asosiy kism: O'quvchilarni o'qish darsiga qiziqtirish uchun interfaol metodlarning tashkil etilishi, yangi mavzuni mustahkamlash, o'tilgan mavzularni takrorlashda muhim ahamiyat kasb etadi. "Metod" atamasi yunon tilidan olingan bo'lib, muayyan maqsadga erishish, borliqni amaliy va nazariy o'zlashtirish usullari majmuidir. Binobarin fanning o'zi kabi o'qitish metodlari ham doimiy rivojlanishda bo'ladi. Masalan, eski maktablarda o'qish quruq yod olish metodi asosida o'rgatilgan bo'lsa, hozir izohli o'qish asosida olib boriladi. Yod olish metodida matndagi so'zlarga izoh berishga, ma'nosini tushuntirishga, o'qilganni qayta hikoyalashga umuman olganda, o'qishning ongli bo'lishiga mutlaqo e'tibor berilmagan. Ularda ko'proq to'g'ri talaffuz, qiroat bilan o'qish, ifodali o'qish nazarda tutilgan. [2]

Masalan: "Tushunchalar tahlili" metodidan "Halollik" nomli o'zbek xalq ertagini mustahkamlash uchun foydalanish mumkin. Bunda o'qituvchi o'tilgan mavzuni mustahkamlash va takrorlashga ma'lumotlarni aytib ketadi, O'quvchilarga tushunchalar tushurilgan jadval tarqatiladi. Tushunchani izohlab, o'quvchilar uning tahlilini yozishadi.

Tushuncha Tahlil

1. Halollik Vijdon bilan, insof yuzasidan ish tutish; to'g'rilik, soflik
2. Omoch Yer haydaydigan asbob
3. Jinoyatchi Ayb, gunoh ish qilgan shaxs

Yana bir metod bu – "Ustunchalar" metodi. Bu metodni sinfni uch guruhga ajratganimizda qo'llasak, hamma o'quvchining fikrlashiga ega bo'lamiz. Mavzu: "Ot so'z turkumining ma'no turlari" Ma'no turlari ustunchalarga yozilib, plakat holda o'quvchilarga taqdim etiladi. O'quvchilar ertak qahramonlarini belgilangan vaqt mobaynida ustunchalarga yozishadi, va izohlashadi:

"Halollik" ertagi

"Qush ini" rivojoti

"Ahillik – ulug'baxt" ertagi

"Donishmand yigit" ertagi

Dehqon Dehqonning oshnasi Donishmand Qush Bolalar Donishmand chol Yetti o'g'il
Donishmand chol To'ng'ich o'g'il O'rtancha o'g'il Kenja o'g'il

"To'g'ri-noto'g'ri" metodi. O'quvchilarga yangi yoki o'tilgan mavzular yuzasidan savollar beriladi. Ularning qo'llariga to'g'ri va noto'g'ri kartochkalari bo'ladi. Savol yoki ma'lumotlar o'quvchilarga aytiladi, to'g'ri bo'lsa, to'g'ri kartochkasini, noto'g'ri bo'lsa, noto'g'ri kartochkasini ko'tarishadi. "Bo'laklarni tiklash" metodi. Bu metodda o'qish darslarida she'r, topishmoq, maqollarni eslab qolish malakasini tekshirish uchun foydalaniladi. She'r, topishmoq, maqol matni

bo'laklarga bo'linib, o'quvchilarga aralash holda beriladi. O'quvchilar bo'laklarni tiklab, sinf doskasiga qo'yilgan ko'rgazma taxtasiga yopishtirishadi.[3]

“Xotira mashqi” metodi. Hozirjavoblik va zukkolikni oshirish maqsadida, ayniqsa birinchi tanishuv darsida qo'llash mumkin bo'lgan o'yin. O'quvchi o'z ismini aytadi va shu ism bilan boshlanuvchi biror adib nomini aytadi. Misol uchun, Adham – Alisher Navoiy, Bahodir – Zahiriddin Muhammad Bobur, Gavhar – Gulxaniy kabi. Bu o'yinni mavzuga aloqador bo'lgan terminlarni misol qilib keltirish orqali ham olib borsa bo'ladi. Bunda o'quvchi miyasida mavzuning asosiy terminlari muhrlanib qoladi!

“Tushunchalar tahlili”, “Ustunchalar”, “Bo'laklarni tiklash”, “To'g'rinoto'g'ri”, “Ha yoki yo'q”, “FSMU” va boshqalar. Bu metodlarni har bir darslarda foydalanib borish orqali o'tilgan va yangi mavzularni mustahkamlash mumkin. Bundan tashqari o'qish darslarida berilgan hikoya, ertak va rivoyatlarni rollarga bo'lgan holda o'quvchilar bilan birgalikda sahnalashtirilsa, o'quvchilar yodida tez va oson saqlanadi.[4] “Bo'g'in o'yini” metodi - O'quvchilarning tez fikrlashini oshirish, so'z boyigini boyitish maqsadida o'tkaziladi. Bunda birinchi aytilgan so'zning oxirgi bo'g'ini keyingi so'zning birinchi bo'g'iniga to'g'ri kelishi kerak bo'ladi. Masalan: maktab – tabrik, rassom – somsa, ota – ta'zim, vatan – tanla.

“Kun va tun” metodi – o'qituvchi uka so'zini alohida yozib, bolalarga: “So'zni ko'rib olib, ko'zinizni yuming”, - deydi va u harfini a harfi bilan almashtirib: endi ko'zingizni oching, so'zdagi o'zgarishni topishini aytadi. O'quvchilar u harf ini almashishi natijasida, aka so'zi paydo bo'lganligini aytishadi. Bu o'yin bir necha marta takrorlangach, so'zlar murakkablashtirilishi mumkin.

Xulosa: Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, bugungi kunda zamonaviy darslar va interfaol metodlarning ijobiy tomonlari juda ko'p. Uni qo'llash orqali mavzularni, o'zbek va bolalar adabiyotini mukammal o'rganish mumkin. O'qish fani betakror, uning har bir qirralari kash qilinmagan ummonga teng. Adabiyotimizni qadrlab, uning har bir qirralarini fanda kashf qilishimiz lozim. “O'zbekiston – kelajagi buyuk davlat” ekanligini doimo esda saqlagan holda yurtimizga munosib farzandlarga ta'lim tarbiya beraylik. O'zbekiston kelajagiga yetuk va namunali shaxslar yetishib chiqishi uchun munosib hissa qo'shaylik.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Umumiy o'rta ta'limning ona tili fanidan davlat ta'lim standarti va o'quv dasturi. Toshkent-2017 2.
2. M.Umarova, X.Xamrakulova, R.Tojiboyeva. O'qish kitobi. Toshkent: “O'qiyuvchi” -2019-yil
3. Yo'ldosheva D. Ashurbayeva R. Ta'limida zamonaviy pedagogik texnologiyalar.-T.: Turon Zamin Ziyo. 2018.
4. Internet materiallari : <http://go.mail.ru/searchi?>. “ Ta'lim texnologiyalari